

SÁMÁNOK

Megy a birkák után a tarlón, nyögve, szuszogva, kezében bot, mögötte a kutya. Vastag derekú, piros képű, erős ember. Nehezen mozog, akár a juhai. Nadrágja fényes a faggyútól, sokszor maga elé veszi a jószágot, attól lesz olyan.

Csizmát nem hord, bakancsa orra furcsa, széles és tömpe. Úgy lépked benne, mintha minden lépésénél arra vigyázna, hogy előre ne bukjon.

A szederinak közt még magasabbra emeli, utána lehuppan vele a búza érdes, száraz, megmaradt csonkjai közé. Rakja, pakolja maga elé egymás után nehéz, otromba bakancsba bújtatott gumólábát.

A juh, ha rúgja magát, utána megy sántikálva, elfogja a kampóval. Megkeresi, hol ette be magát az atka az állat bőre alá. Ott körmével keresztbe, hosszába megszagatja a bőrt, utána kreolinnal dörzsöli be.

A sánta állatok körmét bicskával nyesi, hogy gyógyuljon.

Valamilyen örökös ülő foglalkozást gondolt neki az apja annak idején, de nem, neki csak ez kellett; a birka! Ment utána már akkor is, mint a gyík, küszött, ha kellett, de ott volt mindig a jószág nyomában. Amikor kijött a kórházból, botot választott magának az apja botjai közül, azzal sántikált.

Testvérek ketten voltak. Ő a kisebb. Egymást szerető, jó testvérek még ma is. Nem múlik el nap, hogy szót ne váltsanak egymással.

Arra, hogy egymást szeressék, az apja tanította őket.

Mindig azt mondta nekik, ha már árván nőttök fel, legalább testvéreknek legyetek jók.

Fogadták az apjuk szavát, jók voltak.

Úgy mentek erdőn, mezőn, patak mentén az apjuk után, mintha madzaggal kötötte volna őket maga után. A delet a tölgyfa alatt szokták tölteni. Szerették azt a helyet ők is, a birkák is.

Embert ritkán láttak. Ha otthon este jött valaki a tanyára, ők ketten be az ágy alá. Az apjuk bottal se tudta őket kiverni onnan. Szorosan egymás mellé bújva lihegték.

Ha meg itt a mezőn át-átjött valamelyik juhász, míg beszélgetett az apjukkal, addig ők bokorban, patak medrében rejtőzve lesték az idegent.

Délre mindig összeáll a juh a nagy tölgy árnyékában.

Apjuk tesz-vesz a jószág körül. Előbb bicskával lefarag egy kos pereszarvából, mert éppen belenőne a szemébe. Akár meg is vakulna a jószág.

Egyszer már megtörtént, hogy nőtt-nőtt egy bányának a szarva, a juhász csak nézte, hova akar nőni, nem nyúlt hozzá, míg aztán a szarv kinyomta az állat egyik szemét.

Ez ne járjon így.

Most, hogy félkör alakú kis darabokat vág le a kos szarvából, odaadja a fiúknak. Egymás után adogatja a kezükbe az apró szarudarabokat. A nagyobbiknak eggyel több jut. Aztán sorra megfogja azokat a juhokat, amelyeknek sánta a lába.

A juhász körmöl.

Felszedett a nyáj valahol valami sántaságot. Ki kell gyógyítani. Nem nagy munka az, csak babrás. Jó le kell szedni az állatok körmét, le egész az elevenig, hadd vérezzen, az kitisztítja belőle a rosszat.

A juh fúj kinyájában, de a juhász nem sajnálja, így gyógyul az meg. Ahol jó mélyig szedik a körmöt, ott lesz csak igazán erős, amelyik majd újra nő.

A kisebbik fiú messzebb ül, a nagyobbik kézben tartja a jószág lábát. Segít.

Egy kötéllel odakötik a juhot a tölgyhöz. Meg se tud moccanni. Így esik kézre a juhásznak.

A nagyobbik fiú szereti, ha körmölnék.

Úgy nézi az apja minden mozdulatát, mintha valaki nagyon ráparancsolt volna. Ha az apja rábízna, már ő is tudna körmölni. Bicskája neki is van, jó éles.

Körmölni tudni kell! Megette a fene, ha sajnálja az ember. Nem szükséges hozzá, csak jó erős marok, éles kés meg száraz idő. Ha esik, az nagy baj, de így, ha sárnak, latyoknak nyoma sincs, egy-két hét alatt elhagyja a nyáj a sántaságot.

A birka fájós lábát a hóna alá fogja az ember... A fiú is fogja, de még nem vágthat..., pedig tudná is vágni... meg szeretné is...

Nagy a meleg, sokáig áll együtt a juh.

A juhász átmegey a szomszédhoz. Itt lesz, mire mozdul a jószág. Addig a két fiú eljátszik.

Előbb siklókigyót fognak a patakban. Derekára rákötnek egy zsineget, úgy húzzák a tölgy alá.

— Meg kén körmölni — mondja a kisebbik.

— Lehetne, de ennek nincs körme.

A nagyapjuk a télen mesélte, hogy van annak, csak behúzza tartja. Lába száz van — mennyi köröm lehet azon —, ha füstre akasztják, kidugja mindet. Hiába akasztották füstre, nem dugta ki.

Utána megnyúzzák. Amikor lehúzzák a bőrét, még akkor is mozog. Aztán leviszik a patakra előbb a tetemét, majd külön a bőrét, ráteszik a vízre, és nézik, hogy viszi lefelé az ár.

Az apjuk még akkor se jön.

Új játékba kezdenek. Tulajdonképpen olyan játékokat, mint az előbb, nem is nagyon szeretnek játszani. Az számukra a legkedvesebb, ha egyikőjük juhász, másik a juh.

Majd mindig a nagyobbik fiú a juhász, a kicsi a birka.

Legyek juhász, te meg juh?! — mondja a nagyobbik.

Legyünk! — egyezik bele a kicsi.

Visszamennek a tölgy alá.

A nagyobbik felveszi a botot, a kisebb engedelmesen négykézláb áll. Nyakába csengőt tesz, ugrabugrál. A másik utánalép, elkapja a lábát kampóval.

Játszanak, mindkettőjüknek tetszik a játék.

Egyik a juhász, másik a juh.

Igy játszanak sokáig.

Ugyancsak tartja magát a déli nap melege. A jószág még nem mozdul, rá se kell nézni, de mire indulna, itt lesz az apjuk.

Déltől már olyan hamar van este. Még végigmennek a nagy tábla tarlón kétszer vagy háromszor, akkorára megvastagodik a birkák dereka. Ha a nap elér a nagy tölgyfa koronájáig, onnan már egy kézmozdulattal lehúzza kampójával a napot a juhász szomszédjuk, akihez az apjuk delente mindig át szokott menni. Azért megy át, hogy megbeszéljék ezt a dolgot.

Idejére mindig visszajön.

A nagyobbik fiú odaakasztja kötéllel a kicsit a tölgyhöz. Amaz megeg, ugrik, viháncol.

— Tudod, hogy apám se szereti a juhot, ha ugrik...!

Akkor ő nem ugrik, megvárja türelmesen, hadd kösse oda jól, erősen a tölgyhöz. Ahogy az apja szokta, ha valamelyik juhval van dolga.

Először a derekát, utána a kezét köti meg...

Aztán leszorítja egyik lábát a fához, a másikat óvatosan a hóna alá fogja.

— Most megkörmöllek — mondja komolyan.

— Körmölj, de ne fájjon! — feleli a kicsi.

Keresi a bicskáját. Először ráút a zsebére, ahogy az apja szokta, hogy ott van-é a szerszám. Bólint magának, hogy ott van. Elő is veszi. Értő szemmel megnézi, vizsgálja. Szereti a bicskát.

Kinyitja a foga hegyével. A penge mindkét oldalát megtörli, elől az ingében. Eles a kés, olyan élesre tudja már köszörülni, mint az apja. Egyik kezében a kés, másikban a kicsi fiú lába.

Nézi a kést, nézi a lábat is. Nézi hosszan, türelmesen, összehúzott szemmel. Forgatja, vizsgálgatja, jobbról, balról tekinti, honnan kezdje.

— Akkor körmöllek — mondja.

A kicsi hallgat, szípig, nem mozdul.

— Akkor én megkörmöllek — mondja megint.

Újra vizsgálja a lábat, fél szemét behunyja, úgy néz végig a kés éles pengéjén.

Arca elszánt, bátor. Tiszta fekete szemében kérlelhetetlen elszántság és segítő szelíd jóság.

— Hadd legyen jó erős a körmöd!

↳ Fáj! — nyüszít a kicsi.

— Nem baj az, hadd fájjon! Akkor lesz jó erős!

A kicsi ordít, rúgna, hemperegne, moccanni se tud.

— Nem kell azt sajnálni! — ezt csak úgy magának mondja, hátra se néz a másikra.

Nem vág összevissza, mindig megnézi, hova tegye a bicskája pengéjét.

Arra gondol, így ordítózna a birka is, amikor az apja körmöli, de a birka nem ordít, mert nem tud.

Először a kicsi egyik lábát körmöli, utána a másikat.

Olyan ez — jut eszébe —, mintha juh lenne. Előbb ficáncol, csapkod, utána megnyugszik.

Ahogy befejezi, megtörli a bicskáját.

De a kicsi fiú nem tesz úgy, mint a juh szokott. Mert azt, ha elengedik, akár-hogy megszedi az apja a körmöket, a juh elszalad. Tipeg-topog elébb, aztán három lábán is, de utána megy a nyájnak.

A kicsi meg se moccan.

Nem fájhatott neki annyira mégsem, ha közben elaludt. Szokott délután. Ő már nem! Az apjuk mindig mondja, ketten egyszerre sose aludjanak. A kicsinek mondhatja . . ., de ő, a nagyobbik, ő mégis jobban fogadja a szót.

Ahogy megjön a juhász, a kisebbik még mindig ott van a fa alatt. Lábánál piros tócsában a fű.

— Körmöltem — mondja, és szorongással néz az apjára, szeme fekete bogárját ide-oda hordozza. Tekintete hűséges, vigyázó, le nem veszi az apja arcáról. Várja, vajon mit mond, ha meglátja? Jól van-e . . .

RAFFAI SAROLTA

LÁTSZAT — MUNKÁBAN

*Ha éppen nem dolgozunk, ügyködünk.
A fontoskodás úgy feszíti szét,
gyúrja, formálja, bontja lényegünk,
hogy nem kutatjuk már egymás hitét
vagy vázát. Furcsa, új szavak
zenéje, súlya nyelvünkhöz tapad,
izlelgetjük, próbáljuk, s könnyedén
pergetjük el, ha éppen úgy adódik,
hogy takargatni kellene az ósdit,
eredendőt: az ember fáradékony.
Hogy nem bírjuk el: szándékunk marék rom,
hogy pihenni is kéne néhanap.
Őnézetünket menteni: szavak,
nagyok, merészek, összetettek, tarkák
hagyják el szánkat, mint gyümölcs a burkát,
s már munkálkodtunk, már több a világ —
mondjuk. S magunknak hisszük legalább?*

*Nem alszom jól. A kurta éjszakák
belém rekesztik mind a másnapot,
s ha most kell szólnom nagyot, fontosat:
engem tördelnek szét a mondatok.*